Preliminariai ją galima interpretuoti kaip laužavietę. Struktūros vietoje rasta XIII–XIV a. datuojamų apžiestų plonasienių puodų šukių.

The Investigation in Kalnai Park in Vilnius

A field evaluation (43 test pits totalling 115 m^2) and survey (3238.4 m^2) were conducted on the grounds of Vilnius Hillfort and its adjacent fortified and unenclosed settlements. An archaeologically valuable 13th–14th-century cultural layer was identified in Test Pits 3, 4, and 5 (Fig. 1). In Test Pits 3 and 4 it was recorded at a depth of 1.75–2.3 m (Figs. 2–3). In Test Pit 5 a disturbed cultural layer was recorded at a depth of 50–70 cm (Fig. 4). All of the partly thrown pottery was thin walled and mixed fired. It corresponded morphologically, technologically, and decoratively with other ceramics discovered nearby (in 1933, 1939, and 1989) (Fig. 5). Test pits 4 and 5 each yielded one sunken object in the sterile soil horizon (Objects 2 and 3). In the 3 burials discovered in Test Pit 27 (Fig. 6), the individuals had been interred in plank coffins, as shown by the discovered coffin nails. No grave goods were found. The burials can be preliminarily dated to the 16th–18th centuries. The survey at the site of the remains of Bekešas Hill revealed one archaeologically valuable structure, preliminarily interpreted as a fire site, with sherds of 13th–14th-century, partly thrown, thin-walled pots.

Vytautas Juškaitis, Ugnius Budvydas

Trakų pusiasalio pilis

TIM 2020–2021 m. tęsė Trakų pusiasalio pilies liekanų, kitų statinių komplekso pilies liekanų (UK 22719) ir aplinkos tvarkomuosius statybos bei tvarkomuosius paveldosaugos darbus. Įgyvendinant šį projektą numatyta sutvarkyti bei pritaikyti turizmo reikmėms priešpilio kampinius bokštus, sutvarkyti bokštą prie R gynybinės sienos, atlikti gynybinės sienos konservavimo darbus. Projekte taip pat numatyta nutiesti lauko keliukus, vandentiekį, elektros bei ryšio kabelius, tam tikrose vietose atlikti paviršiaus niveliavimo darbus, įrengti tiltą per gynybinį griovį, kuris jungtų pusiasalio pilies priešpilį su ŠR dalyje esančiu Aukų kalnu. Įvairiuose šio projekto įgyvendinimo etapuose, prieš vykdant žemės judinimo darbus, buvo atliekami archeologiniai tyrimai.

Trakų pusiasalio pilies priešpilio archeologiniai tyrimai su pertraukomis vykdomi nuo 1953 m. iki šių dienų. Bene plačiausi archeologiniai kasinėjimai vyko 1960–1971 m., kai visoje pilyje atlikti bokštų bei sienų konservavimo ir restauravimo darbai. Istorinius, architektūrinius, archeologinius tyrimus atliko LII ir centrinės specialiosios Mokslinės restauracinės gamybinės dirbtuvės, kurioms atstovavo K. Mekas, A. Tautavičius, J. Jučienė, O. Kuncienė, architektai S. Mikulionis, S. Abramauskas, B. Krūminis ir kt.

2020 m. birželio – 2021 m. rugsėjo mėnesiais Trakų pusiasalio pilies priešpilyje archeologiniai tyrimai atlikti 2337 m^2 plote (1 pav.). Iš jų detaliaisiais tyrimais ištirtas 1275,5 m^2, žvalgymais – 1061,5 m^2 dydžio plotas. Tyrimai vyko būsimų takų, elektros trasų, automobilių aikštelių, hidranto bei būsimo tilto vietose. Detaliųjų tyrimų metu pusiasalio pilies priešpilio vidiniame kieme, būsimų takų ir automobilių aikštelių vietose iki projektinio gylio ištirtos 9 įvairaus dydžio perkasos (1, 2, 10–12, 14, 16, 22, 23, 25). Iš viso tirtas 759 m^2 dydžio plotas. Konstatuota, kad didesnėje perkasų dalyje viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai yra suardyti XIX–XX a. vykdytų žemės kasimo darbų metu. Jų apačia tyrimo metu



1 pav. 2020–2021 m. atliktų tyrimų planas: 1 – 2020–2021 m. ištirtos perkasos; 2 – 2020–2021 m. žvalgyti plotai; 3 – 2019 m. tirtos perkasos; 4 – 2010 m. ištirtos perkasos, 5 – sklypo ribos; 6 – nutiesta nuotekų linija; 7 – nutiesta vandentiekio linija. U. Budvydo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2020–2021 investigations: 1 – 2020–2021 trenches; 2 – 2020–2021 surveyed areas; 3 – 2019 trenches; 4 – 2010 trenches, 5 – the plot's boundaries; 6 – the laid sewer line; 7 – the laid water line.

iki 2,7 m gylio nuo perkasos viršaus. Įžemio pasiekti nepavyko. Pagal šių tyrimų rezultatus galime teigti, kad priešpilio kieme, apytiksliai 12–15 m į ŠV nuo PR bokšto prieš statant pilį buvęs reljefas aiškiai žemėjo iš ŠV į PR, tai yra Bernardinų ežero kryptimi. XIV a. II pusėje vykdant pilies statybos darbus kiemo paviršius išlygintas papildomai supylus žemių. Tad apytiksliai nepasiekta. Sluoksniai intensyvūs, rasti radiniai datuojami XIV a. II puse – XX a. (2 pav.) Perkasose 11, 16 išskirti XVI–XVII a. datuojami 30–50 cm storio kultūrinio sluoksnio horizontai, kuriuos reikėtų sieti su buvusiu pilies paviršiumi. Perkasoje 14 1,6x1 m dydžio plote nusprendus pasiekti įžemį, 1,35 m gylyje (H_{abs} 153,94 m) pasiekti sluoksniai, datuojami XIV a. II puse – XV a. 1,85 m gylyje (H_{abs} 153,44 m) nuo perkasos viršaus išskirtas sluoksnis su gausiais degėsiais, sietinas su XIV a. II pusės pusiasalio pilies sugriovimais. Žemiau geologiniu grąžtu fiksuoti supiltiniai sluoksniai, kurie tęsėsi



2 pav. Dalis perkasoje 21 rastų radinių: 1–3 – XV a. gotikiniai kokliai. U. Budvydo nuotr.

Fig. 2. Some of the finds from Trench 21: 1–3 – 15th-century Gothic stove tiles.

10–12 m ilgio priešpilio PV gynybinės sienos atkarpa pastatyta buvusios daubos vietoje.

Perkasos 3 ir 4 (9,9 m^2) tirtos pusiasalio pilies priešpilio išorėje, šalia PR bokšto PR ir ŠR sienų. Norėta pasiekti bokšto sienų pamatų apačią, kad geologai galėtų įvertinti gruntą, ant kurio pastatytas bokštas, bei įvardyti priežastis, dėl kurių skeldėja PR bokšto sienos. Tyrimo metu išskirti XIV a. II pusės, XVI–XIX ir XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai. Perkasoje 3 sienos pamatų išplatėjimas pasiektas ties H_{abs} 150,51 m., o apačia fiksuota 1,5 m gylyje (H_{abs} 149,85 m). Pamatai mūryti iš eilėmis dėtų stambių lauko akmenų. Tarpai tarp jų išlyginti skaldytais akmenimis. Atsidengusios akmenų eilės akmenys 33x17, 37x20, 33x12 cm dydžio. Akmenys tarpusavyje rišti kalkiniu skiediniu. Jame taip pat yra įvairaus dydžio molio plytų duženų. Pamato viršutinėje dalyje esanti sveikesnė plyta 30 cm ilgio ir 8 cm aukščio. Bokšto pamatai mūryti ant 30 cm storio supiltinio pilkšvo smėlingo priemolio, kuris naudotas kaip padas. Sluoksnis supiltas kartu su stambiais lauko akmenimis. Jo apačia pasiekta ties H_{abs} 149,54 m. Žemiau fiksuotas 18 cm storio pilkšvas smulkus žvyras, kuris supiltas virš žemiau (H_{abs} 149,36 m) esančio durpingo smėlio. Šis nuosėdinės kilmės sluoksnis 5 cm storio. Tai yra tyrimai tik patvirtino, kad priešpilio PR bokštas buvo statomas dauboje.

Perkasa 23 tirta priešpilio kieme, būsimo tako vietoje, kuris tęsėsi nuo „žiemos“ įvažiavimo vartų bokšto iki centrinio tako. Tyrimo metu perkasos PR dalyje rastas nedidelio pamato fragmentas. Pamatai mūryti iš lauko akmenų, rištų kalkiniu skiediniu. Jie greičiausiai iš nedidelio ūkinio pastato, kuris stovėjo medinio „namo su gonkomis“ aplinkoje. Namas funkcionavo XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje. TIM fonduose yra XX a. viduryje darytų šio pastato nuotraukų.

Elektros trasų, kastų pusiasalio pilies priešpilio išoriniu perimetru, vietose ištirta 10 įvairaus dydžio perkasų (5–8, 13, 17–21) – iš viso 374,75 m^2 dydžio plotas. Visose perkasose iki projektinio gylio fiksuoti XIX–XX a. suardymai. Archeologinis sluoksnis neaptiktas arba nebuvo pasiektas. Perkasose 8, 17 ir 19 aptikta priešpilio pylimų atraminių sienų fragmentų (3 pav.). Perkasoje 8 rasta siena juosė priešpilį iš ŠV pusės, o perkasose 17 ir 19 – iš PR. Sienų viršus stipriai apardytas. Jos mūrytos iš įvairaus dydžio akmenų, klotų eilėmis. Akmenys tarpusavyje gausiai rišti balsvu tvirtu kalkiniu skiediniu. Daugelyje vietų skiedinys tarp akmenų ištrupėjęs. Mūrijant taip pat naudotos molio plytų



3 pav. Priešpilio gynybinės sienos pylimo atraminė siena. U. Budvydo nuotr.

Fig. 3. A retaining wall from the outwork's defensive wall rampart.

duženos. Mūre visai nestebėta skaldytų akmenų. Atraminės pylimų sienos pastatytos antruoju pusiasalio pilies statybos etapu, tai yra apie XIV a. pabaigą.

68,4 m^2 dydžio **perkasa 24** ištirta griovoje, kuri skyrė priešpilį nuo Aukų kalno. Spėjama, jog ties ŠR gynybinės sienos viduriu XIV–XV a. galėjęs būti tiltas per griovį. Todėl nuspręsta šioje vietoje įrengti apžvalgos aikštelę. 1963 m. spėjamo tilto vietoje A. Tautavičiui ištyrus perkasą (C4), rastos kelios stulpavietės (*LIIR,* f. 1, b. 254). Tačiau tyrimo autorius aiškiai neįvardijo, ar jos galėtų būti siejamos su tilto poliais. 2021 m. vykdant tyrimus griovio dugnas pasiektas ties H_{abs} 149,57 m. Jame taip pat aptikta 11 duobių, kurios tarsi sudarė dvi grupes. Tačiau tik kelias iš jų galima priskirti stulpavietėms. Dalis duobių galėjo būti iškastos XVI–XVII a., o viena – XIX a. Tad atsakyti į klausimą, ar šioje vietoje tikrai stovėjo tiltas – negalima. Beje, kultūrinis sluoksnis ties griovio viduriu buvo 1,25 m storio, kraštuose – 1,85–2,35 m storio. Tyrimo metu išskirti XIV a. II pusės – XV, XVI–XVII ir XIX–XX a. kultūrinio sluoksnio horizontai.

Paskutiniame tyrimų etape tako bei niveliuojamų paviršių vietose atlikti žvalgymai. Iš viso žvalgyti 7 plotai, kurių bendras dydis 1061,5 m^2. Juose archeologinio sluoksnio neaptikta arba jis nepasiektas. Visuose plotuose fiksuoti XX a. suardymai. Plote 4, žvalgytame šalia ŠR bokšto griovio PR dalyje, atidengti 8,5 m ilgio pamatų fragmentai. 1963 m. šioje vietoje jau buvo atlikti archeologiniai kasinėjimai (A. Tautavičius). Tuomet perkasoje C4 atidengti pastato su dviem patalpomis pamatai (*LIIR,* f. 1, b. 254). Pastatas tiksliau nedatuotas. Šiai dienai galime konstatuoti, kad pamatai labai apardyti restauruojant pilies sienas, jie išliko fragmentiškai. Atlikus architektūrinius tyrimus nustatyta, kad pastatas stovėjęs XVII a. II pusėje – XVIII a. Baigus žvalgymus pamatai uždengti ir užkasti.

2020–2021 m. archeologinių tyrinėjimų metu rasti 1332 radiniai, kurie nuolatiniam saugojimui perduoti TIM.

Trakai Peninsula Castle

In 2020–2021, an excavation and field survey were conducted both in and around the outwork of Trakai Peninsula Castle (Fig. 1). Outside it, trenches totalling 2337 m^2 were excavated at the site of future footpaths, power lines, parking lots, fire hydrants, and a bridge and inside it, 19 various-sized trenches totalling 1202.15 m^2 were excavated to a planned depth at the site of future footpaths, parking lots, and power line routes. It was determined that the upper cultural layer horizons in the greater part of the trenches had been disturbed by 19th–20th-century digging. The lower horizons were not reached during the investigation. The layers are rich with finds dated to the second half of the 14th–20th centuries (Fig. 2). Late 14th-century fragments of rampart retaining walls from the outwork were discovered in Trenches 8, 17, and 19 (Fig. 3).

Darius Kiniulis

Pilaitės piliavietė

2021 m. toliau tirta Pilaitės piliavietė (Vilnius). Jos teritoriją KPC žvalgė 1979 ir 1987 m. (KPC PB, f. 27, ap. 1, b. 82 b. p. 36 ir f. 27, ap. 1, b. 136, p. 102–103), tyrinėjo 1995 (Z. Baubonis) (*LIIR*, f. 1, b. 2574), 1996 (A. Kuncevičius) (*LIIR*, f. 1, b. 2728), 2008 m. (A. Zalepūgienė) (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 207–212) (1 pav.). 2021 m. archeologinius tyrimus organizavo KPIP, jie dalinai finansuoti pagal Lietuvos kultūros tarybos projektą „Pilaitės kultūros paveldo sklaida“. Piliavietėje stovėjusių rūmų